

OMKOSTNINGER VED FLERE PRODUKTIONSSTEDER I SVINEPRODUKTIONEN

NOTAT NR. 1843

Omkostninger ved at have flere produktionssteder viser sig oftest som indirekte omkostninger med tab af management og ledelsesoverblik.

INSTITUTION: SEGES ERHVERVSØKONOMI

FORFATTER: NIKOLAJ KLEIS NIELSEN

UDGIVET: 20. DECEMBER 2018

Dyregruppe: Søer, smågrise, slagtesvin

Fagområde: Produktionsøkonomi

Sammendrag

Størrelsesmæssige fordele i svineproduktionen er ofte forsøgt opnået via køb af flere produktionsejendomme. Men omkostningerne ved at have produktion på flere produktionssteder er ofte ukendte. Det gælder både de direkte og indirekte omkostninger. I nærværende vises analyser af forskellene mellem bedrifter med flere produktionssteder og bedrifter med et produktionssted via analyser af driftsgrensregnskaber fra Ø90. Analysen er afgrænset til søer med smågriseproduktion og bedrifter med slagtesvineproduktion.

Der er foretaget analyser af regnskabsdata for de to produktionstyper og regnskabsdataene er koblet sammen med data fra CHR-registret, således at der opnås overblik over, hvor mange ejendomme svineproducenten har med produktion med søer med smågrise, særskilte smågriseejendomme og slagtesvineejendomme.

For smågriseproducenterne tyder analyserne på, at der er faldende bruttoudbytte og stigende foderudgifter pr. årssø ved flere produktionssteder. Dette kan skyldes, at det bliver sværere at opretholde fokus på ledelse og management, når der produceres på flere produktionssteder. Dataene kan dog også dække over, at de producenter, der har flere soejendomme, har overtaget ældre produktionsanlæg til lave priser, da de har mindre kapitalomkostninger og øgede kapacitetsomkostninger – herunder vedligehold - pr. årssø, men ikke nævneværdigt højere arbejdsomkostninger. Niveaueet for arbejdsomkostninger pr. årssø er stort set uændret, om der er et eller flere produktionssteder. Årets resultat falder kraftigt pr. årssø ved flere produktionssteder, hvilket helt overvejende skyldes den beskrevne udvikling i bruttoudbytte og foderomkostning. Det er vigtigt at understrege, at analyserne er foretaget på baggrund af data for ejendomme med mellem 500 og 1.200 årssøer

For slagtesvineproducenterne ses der meget lidt forskel i omkostningerne i regnskaberne mellem at producere på én ejendom eller flere ejendomme. Der er observeret en lille meromkostning på arbejdsomkostningerne, men ellers ligger den største forskel i, at bruttoudbyttet er stigende med antallet af produktionssteder, men foderomkostningen stiger endnu mere. Dette skyldes overvejende brug af færdigfoder, når der produceres på flere ejendomme end én. Årets resultat pr. slagtesvin er cirka 7 kr. dårligere ved produktion på flere ejendomme end én.

Baggrund

Notatet er en leverance i projektet ” Effektiv formidling til landmanden om økonomiske resultater” og er lavet for at belyse eventuelle ”skjulte” omkostninger ved at have produktion på flere produktionssteder inden for svineproduktionen.

Regnskabsanalyser og Business Check SVIN opgørelser viser, at der er tendenser til stordriftsfordele i svineproduktionen. Stordriftsfordele medfører alt andet lige faldende omkostningerne pr. enhed ved stigende produktionsstørrelse, men spørgsmålet er, om den fulde værdi opnås, hvis stordriftsfordelen opnås ved at have produktionen delt ud på flere ejendomme. En del bedrifter med animalsk produktion er blevet udvidet ved køb af en ekstra ejendom med fuldt produktionsapparat og værdien af stordriftsfordelene har været benyttet som understøttende argument for ideen i at erhverve ejendommen.

Materiale og metode

Det er målet at analysere, hvilke parametre der påvirker de økonomiske resultater med særligt fokus på arbejds- og kapacitetsomkostninger, idet transportmæssige omkostninger vil findes heri.

Gennemsnitslandbruget med flere produktionssteder benyttes som case og sammenlignes med et gennemsnitslandbrug med et produktionssted for at beskrive de økonomiske konsekvenser, der er ved at have flere produktionssteder.

Der foretages regressionsanalyser af driftsgrensregnskaberne for smågriseproducenter og slagtesvineproducenter fra regnskabsdata fra Ø90. Driftsgrensregnskaberne kobles med data fra CHR registret. Herved har det været muligt at skabe overblik over såvel økonomi som antallet af produktionssteder på de enkelte bedrifter. I nærværende notat er der medtaget resultater fra regnskaber fra 2015 til 2017 for sohold med 30 kg's grise og slagtesvineproduktion, for bedre at finde de transportomkostninger der er uafhængige af året. I udvælgelsen af de deltagende smågriseproducenter er det forudsat, at de producerer 30 kg's grise. Der er kun medtaget bedrifter med mellem 500 og 1.200 søer i analyserne, da datasættet kun indeholder et meget beskedent antal bedrifter over denne størrelse og da regressionsanalyserne ikke laves for at belyse størrelsesøkonomi, men forskelle i transport og arbejdsomkostninger ved at have flere produktionssteder. Ved større enheder formodes de størrelsesøkonomiske effekter at være betydelige og at transporten mellem ejendommene vil være minimal. Der er, via CHR-dataene, foretaget yderligere inddeling af smågriseproducenterne, hvis de har særskilte ejendomme til produktion af 7 til 30 kg's grise.

Fordelen ved at bruge en regressionsanalyse er, at det er muligt at sammenligne bedrifter af ens størrelse. Udregningerne tager hensyn til produktionens størrelse ved at inkludere det samlede produktionsoutput, så resultaterne bedre afspejler de reelle forskelle i omkostninger, der er ved at have flere produktionsejendomme. Forskellene i omkostningerne er dermed effekten på omkostningsposterne i driftsgrensregnskabet ved at have flere produktionssteder.

Resultater og diskussion

Smågriseproducenter

I tabel 1 er de analyserede sammenhænge fra driftsgrensanalyserne for regnskaberne 2015 - 2017 for svineproduktioner med søer og 30 kg's produktion vist. Denne type af bedrifter kan være opdelt for forskellige produktionssteder med søer på en eller to lokaliteter, 7- 30 kg's grise på samme eller andre lokaliteter end søerne. Resultaterne er vist for de forskellige kombinationer af produktionssteder på bedrifterne. Herved kan det sandsynliggøres, hvor de ekstra omkostninger ved at have flere produktionssteder ligger.

Table 1. Resultater for svinebedrifter med 30 kg's produktion – opdelt efter antal ejendomme

Kr. pr. årsso	1 soejendom, 0 smågriseejendomme	1 soejendom, 1 ejendom med særskilt smågriseproduktion	2 soejendomme, 0 smågriseejendomme	2 soejendomme, 1 smågriseejendom
Bruttoudbytte i alt	12.815	12.889	12.525	12.032
Foderomkostninger pr. enhed	5.563	5.659	5.746	5.801
Dækningsbidrag	6.094	5.996	5.568	5.243
Kapacitetsomkostninger i alt	- 3.041	- 3.080	- 3.228	- 3.112
Kapitalomkostninger i alt	- 1.523	- 1.444	- 1.341	- 1.296
Årets resultat	1.531	1.472	999	836
Arbejdsomkostninger pr. enhed	1.870	1.849	1.892	1.970
Unikke landbrug	155	69	22	7
Observationer	321	140	40	14

Resultat gælder for en svineproduktion med 716 søer i 2017 og regressionsanalysen er foretaget på baggrund af bedrifter, der har mellem 500 og 1.200 søer. De fire kolonner viser økonomi ved samme produktionsstørrelse, men fordelt på forskellige antal ejendomme

Årets resultat

Der er en markant negativ sammenhæng mellem antallet af produktionssteder og årets resultat pr. årsso hos smågriseproducenterne. Helt overordnet stammer forringelsen af årets resultat fra lavere bruttoudbytte og højere foderomkostninger, mens lidt højere kapacitetsomkostninger udlignes af lavere kapitalomkostninger.

Dækningsbidrag

For smågriseproducenterne viser analysen, at dækningsbidragene bliver lavere med antallet af ejendomme. Det gælder både, når én soejendom med 30 kg's produktion sammenlignes med to soejendomme med 30 kg's produktion og når smågrisene produceres på en separat ejendom. Det er bemærkelsesværdigt, at denne effekt opstår via højere foderudgifter ved flere ejendomme, men også i særdeleshed at bruttoudbyttet bliver markant lavere, når der er to soejendomme frem for én.

Årsagen til disse udviklinger kan ikke tolkes ud af dataene, men det er oplagt at forklare dem med, blandt andet at ledelsesfokus ikke bliver koncentreret – at der mistes en grad af management og overblik ved at have produktionen på flere lokaliteter. Eller også har man typisk en ejendom nr. 2 som er overtaget med et ældre produktionsapparat og som ikke sætter rammerne for et højt bruttoudbytte og/eller et lavt foderforbrug.

Kapacitetsomkostninger

Kapacitetsomkostningerne er også stigende pr. årsso ved flere produktionssteder fremfor et. Det ses af tabel 1, at der stort set ikke er nogen forskel i arbejdsomkostningerne pr. årsso ved at have produktion på flere lokaliteter. Dog har producenterne med to soejendomme og én smågriseejendom arbejdsomkostninger, der er 100 kr. større pr. årsso end en tilsvarende produktion på én lokation. I

denne gruppe er der dog så få observationer, at resultatet skal tages med et vist forbehold. I kapacitetsomkostningerne er det særligt energi- og vedligeholdelsesomkostningerne der er procentmæssigt større ved flere produktionssteder. Dataene kan dække over, at de producenter, der har flere soejendomme, har overtaget ældre produktionsanlæg til lave priser, da de derved får mindre gennemsnitlige kapitalomkostninger og øgede kapacitetsomkostninger. Ofte vil ældre stalde betinge øgede vedligeholdelsesudgifter og dårlig energiudnyttelse pr. årssø, men samtidigt burde det også medføre højere arbejdsomkostninger, hvilket analyserne dog ikke viser.

Slagtesvineproducenter

I tabel 2 er de analyserede sammenhænge fra driftsgrensanalyserne for regnskaberne 2015 - 2017 for slagtesvineproducenter med en eller flere lokaliteter vist.

Tabel 2. Resultater for slagtesvineejendomme opdelt efter antal produktionssteder

	1 Produktionssted	2 Produktionssteder	3 Produktionssteder
Bruttoudbytte i alt	505,80	512,15	518,97
Foderomkostninger pr. enhed	336,24	347,11	349,81
Dækningsbidrag	156,82	152,36	154,42
Kapacitetsomkostninger i alt	-79,08	-79,16	-79,42
Kapitalomkostninger i alt	-53,25	-55,69	-57,46
Årets resultat	24,49	17,52	17,55
Arbejdsomkostninger pr. enhed	37,58	38,51	39,49
Unikke landbrug	464	134	39
Observationer	917	259	68

Resultat gælder for en bedrift i 2017 med produktion på 11.426 slagtesvin. Effekterne af at have samme produktionsomfang på 1, 2 og 3 ejendomme er beregnet via regressionsanalyser.

Årets resultat

Ved produktion på flere ejendomme end én ses der et fald i årets resultat på cirka 7 kr. Der er ikke nogen nævneværdig forskel i årets resultat mellem at have to eller tre ejendomme, når der er korrigeret for bedriftsstørrelser. De overordnede forklaringer skitseres herunder.

Dækningsbidrag

For slagtesvineproducenterne viser resultaterne, at dækningsbidragene bliver lavere, når der produceres på flere ejendommen end én. Analysen viser, at dækningsbidraget pr. slagtesvin forringes med cirka 4,5 kr. ved produktion på to ejendomme frem for én og med cirka 2,5 kr. ved produktion på tre ejendomme frem for én. Ved produktion på flere ejendomme end tre viser analysen, at dækningsbidraget forringes markant med over 10 kr. pr. slagtesvin, men da der er meget få observationer med mere end tre ejendomme udelades resultaterne af tabel 2. Det er bemærkelsesværdigt, at faldet i dækningsbidraget på 4,5 kr. ved produktion på to og tre ejendomme dækker over en stigning i bruttoudbyttet, men en endnu større stigning i foderudgiften. Ved en nærmere analyse af data ses det, at der bruges en betydelig større andel færdigfoder i besætninger med flere produktionssteder end én og dermed en dyrere fodring. Dette indikerer også, at der typisk

ikke sker nogen betydende intern korntransport mellem slagtesvineejendommene, som kunne have været et fordyrende led i foderpriserne.

Kapacitetsomkostninger

Der kan ikke registres nævneværdige ændringer i kapacitetsomkostningerne pr. slagtesvin, hvis den samme størrelse produktion fordeles på to eller tre ejendomme frem for én. Analysen viser, at niveauet i alle tilfælde vil ligge på cirka 79 kr. pr. slagtesvin. Der kan registreres en lille stigning i arbejdsomkostningerne på 1 kr. pr. slagtesvin pr. produktionssted ud over et. Niveauet er meget beskedent og er ikke statistisk sikker.

Teoretiske fordele og ulemper

Herunder opridses de teoretiske fordele og ulemper ved at have produktion på flere steder. Der er flest fordele i at have produktion på én lokalitet, når der ses på rent driftsøkonomiske parametre, mens fordelene ved at have produktionen på to ejendomme oftest relaterer sig til mere strategiske elementer.

Fordele ved flere produktionssteder

- Ved en vis produktionsstørrelse bliver det lettere at få miljøtilladelse til to produktionssteder end én stor
- Der kan lettere frasælges en del af produktionen, hvis den ønskes nedskalleret eller balancen skal reduceres
- Ved eventuelle saneringer vil der i nogle tilfælde kunne ske delsaneringer på én ejendom
- Let at forstørre en produktion ved tilkøb. Udvidelsen har ofte ingen indkøringsomkostninger
- Gyllen vil typisk ligge tættere på de arealer, hvorpå det skal fordeles – denne omkostning vedrører dog økonomien i markdriften, men er alt andet lige væsentlig for bedriftens økonomi.

Ulemper ved flere produktionssteder

- Transport mellem produktionsstederne. Jf. de foretagne regnskabsanalyser tidligere i dette notat foretages ikke meget foderflytning mellem ejendomme. Der flyttes ofte mennesker dagligt mellem slagtesvinestalde, men ikke meget mellem smågriseejendomme. Overordnet kan denne omkostning gøres op i timeløn og afskrivning på bil samt forbrug af brændstof. Ofte benyttes gamle biler til dette formål, så en anslået omkostning vil være 2 kr. pr. km plus værdien af arbejdslønnen til turene. Med hensyn til transport af 7 kg's grise fra soejendomme til smågriseejendomme er transportudgift af 7 kg's grise ved en fuld lastet lastbil opgjort til cirka 6,75 kr. pr. 7 kg's gris i grundlaget for den beregnede notering 2018 [3]. Hvis denne pris lægges til grund vil det koste cirka 200 kr. pr. årssø at flytte egne fravænnede grise til egne stalde, typisk vil transporttiden være noget lavere mellem egne interne ejendomme end de 5,5 timer, der er lagt til grund i grundlaget for den beregnede notering 2018 og udgiften må derfor formodes at ligge under

det halve af dette niveau. Afhængigt af om besætningsejeren selv kan fremskaffe en billig vogn, vil transporten formentlig kunne gøres endnu billigere ved brug af eget materiel. Ellers skal nedenstående tages i betragtning ved transport mellem ejendomme:

- Brændstof
- Slitage på køretøjer
- Spildt arbejdstid/arbejdsomkostninger
- Evt. fodertransport
- Hjælpebidler (halm etc.)
- Transport af dyr fra soejendom til smågrisestalde på anden ejendom.

Management: Noget tyder på, at der tabes en del management og ledelsesoverblik ved produktion på flere produktionssteder.

- Sparring med medarbejdere bliver mere udfordrende
- Opfølgning bliver ikke så hyppig
- Specialisering af medarbejdere vanskeliggøres
- Der opnås ikke fortrolighed og ejerskabsfølelse hos medarbejdere
- Driftslederen når ikke at fange udfordringer i tide, hverken medarbejdermæssigt eller produktionsmæssigt.

Dobbelte kapacitetsomkostninger:

- Flere foderblandere og foderanlæg medfører højere strømforbrug og flere mulige nedbrud
- Flere lønudgifter bruges på opstart og afslutning af samme opgaver
- Opstartsgebyrer for eksterne servicemedarbejdere bliver flere.

Nedbrud flere steder:

- Fodersystemer
- Ventilation
- Mekaniske dele.

Konklusion

Der er foretaget regnskabsanalyser af driftsgrensregnskaberne for smågriseproducenter og slagtesvineproducenters regnskaber koblet sammen med ejendomsdata fra CHR-registret, således at økonomiske sammenhænge i forhold til antallet af ejendomme kan findes.

For smågriseproducenterne tyder analyserne på, at et faldende bruttoudbytte og stigende foderudgifter pr. årsso kan skyldes, at det bliver sværere at opretholde fokus på ledelse og management, når der produceres på flere produktionssteder. Dataene kan dog også dække over, at de producenter, der har flere soejendomme, har overtaget ældre produktionsanlæg til lave priser, da

de har mindre kapitalomkostninger og øgede kapacitetsomkostninger – herunder vedligehold - pr. årssø, men dog ikke nævneværdigt højere arbejdsomkostninger. Det skal noteres, at analyserne er foretaget på data for ejendomme med mellem 500 og 1.200 årssøer.

For slagtesvineproducenterne ses der meget lidt forskel i omkostningerne i regnskaberne. Der er observeret en lille meromkostning på arbejdsomkostningerne, men ellers ligger den største forskel i, at bruttoudbyttet er stigende med antallet af produktionssteder, men foderomkostningen stiger endnu mere. Dette skyldes overvejende brug af færdigfoder på øvrige ejendomme.

Det er særdeles svært at definere de specifikke omkostninger ved at drive flere ejendomme. Tydeligst bliver omkostningerne, hvor der skal transporteres fravænnede grise fra sostaldene til smågrisestaldene, men selv her kan beregninger af omkostningsniveauerne have en betydelig spredning, afhængigt af om det gøres med egne billige vogne og traktorer eller om SPF skal forestå transporten. Der er meget stor spredning i timelønninger mellem ejendommene og dette komplicerer udregningerne yderligere

Referencer

- [1] Hansen, Brian Oster (2013): "Stordriftsfordele i svineproduktionen". Notat nr.1302 Videncenter for Svineproduktion.
- [2] Nyland Christensen, Morten (2018): Produktion på flere produktionssteder, mælkeproduktion, SEGES Erhvervsøkonomi.
- [3] Udesen, Finn (2018): "Grundlag for den beregnede smågrisenotering - juni 2018", SEGES Svineproduktion.

//TOG//

Tlf.: 33 39 45 00

svineproduktion@seges.dk

Ophavsretten tilhører SEGES. Informationerne fra denne hjemmeside må anvendes i anden sammenhæng med kildeangivelse.

Ansvar: Informationerne på denne side er af generel karakter og søger ikke at løse individuelle eller konkrete rådgivningsbehov.

SEGES er således i intet tilfælde ansvarlig for tab, direkte såvel som indirekte, som brugere måtte lide ved at anvende de indlagte informationer.